

ЗМІСТ

ВСТУП	9
ВІВЧАРСТВО	12
1. АСКАНІЙСЬКА ТОНКОРУННА ПОРОДА	14
<i>1.1. Історія створення та характеристика продуктивності</i>	14
<i>1.2. Таврійський тип асканійської тонкорунної породи</i>	24
<i>1.3. Продуктивність овець таврійського типу</i>	33
<i>1.4. Генеалогічна структура асканійської тонкорунної породи</i>	47
<i>1.5. Перспективи розвитку породи і методи селекції в племінних господарствах</i>	52
Література	59
2. АСКАНІЙСЬКА М'ЯСО-ВОВНОВА ПОРОДА ОВЕЦЬ ІЗ КРОСБРЕДНОЮ ВОВНОЮ	60
<i>2.1. Методи створення асканійської м'ясо-вовнової породи овець</i>	61
<i>2.2. Методи створення інтенсивних типів м'ясо-вовнових овець асканійської селекції</i>	62
<i>2.3. Ефективність використання асканійських м'ясо-вовнових баранів-плідників</i>	67

2.4. Використання баранів інтенсивних типів асканійської селекції для виведення асканійської м'ясо-вовнової породи овець з п'ятьма внутрішньопородними типами	69
2.4.1. Одеський тип асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною	70
2.4.2. Буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною	72
2.4.3. Дніпропетровський тип асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною	76
2.5. Племінна база породи	77
2.5.1. Генетичні ресурси внутрішньопородних типів	78
2.5.2. Генетичні ресурси овець одеського типу	82
2.6. Генеалогічна структура породи	82
2.7. Основні принципи селекції	85
2.7.1. Методичні прийоми поглибленої селекції	85
2.7.2. Підвищення генетичного потенціалу продуктивності овець	87
2.8. Особливості племінної роботи з породою у товарних господарствах	89
2.9. Організаційні заходи племінної роботи з породою	90
2.10. Технологічні особливості утримання, збереження та спрямованого вирощування племінних ягнят	91
Література	95

---

3. АСКАНІЙСЬКА КАРАКУЛЬСЬКА ПОРОДА	96
3.1. Асканійський внутрішньопородний тип чорного забарвлення	97
3.1.1. Історія виведення та загальна характеристика	97
3.1.2. Продуктивні якості овець чорного забарвлення	103
3.2. Асканійський породний тип овець сірого забарвлення	104
3.2.1. Продуктивні якості овець сірого забарвлення	106
3.3. Буковинський тип	107
3.4. Селекційно-племінна робота у каракульському вівчарстві	110
3.5. Розведення за лініями	115
3.6. Племінна база каракульського вівчарства	118
Література	119
4. АСКАНІЙСЬКА М'ЯСНА ПОРОДА ОВЕЦЬ, ЩО СТВОРЮЄТЬСЯ	120
4.1. Стан вівчарства у світі та в Україні	122
4.2. Досвід створення та розведення овець м'ясного напрямку продуктивності	123
4.3. Результати схрещування вівцематок вітчизняних порід з баранами м'ясного напрямку продуктивності	131
4.3.1. М'ясні якості помісних генотипів першого покоління	134
4.4. Результати схрещування вівцематок тонкорунної породи з м'ясними баранами	135

4.5. Якість вовни помісних овець	137
Література	137
5. ВІДТВОРЕННЯ ОВЕЦЬ	139
5.1. Біологічні механізми регулювання відтворення овець	142
5.2. Оцінювання відтворення овець	149
5.3. Способи поліпшення відтворення овець	163
5.3.1. Штучне осіменіння	163
5.3.2. Заходи з покращення готовності овець до осіменіння	176
5.3.3. Ущільнення ягнінь	179
5.3.4. Потокове отримання ягнят	182
Література	184
СКОТАРСТВО	197
1. УКРАЇНСЬКА ЧЕРВОНА МОЛОЧНА ПОРОДА	197
1.1. Історія створення породи	197
1.2. Сучасний стан та перспективи розвитку	206
Література	208
2. ПІВДЕННИЙ ТИП УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ	210
Література	213
3. ПІВДЕННА М'ЯСНА ПОРОДА	214
3.1. Історія створення	216

3.2. Теоретичні та методологічні принципи створення . . .	224
3.3. Чисельність	228
3.4. Продуктивність	229
3.5. Екстер'єр і конституція	233
3.6. Селекційно-генетичні параметри кількісних та якісних ознак	236
3.7. Сучасна генеалогічна структура	238
3.8. Теплостійкість тварин	239
3.9. Перспективи подальшого використання	243
Література	244
4. СІРА УКРАЇНСЬКА ПОРОДА	248
4.1. Історія розведення	251
4.2. Особливості розведення	253
4.3. Система племінної роботи	255
4.4. Сучасна технологія утримання	255
4.5. Чисельність	257
4.6. Сучасна генеалогічна структура	258
4.7. Екстер'єрні особливості	260
4.8. Характеристика продуктивності	262
4.9. Перспективи збереження та використання	269
Література	270
5. ЧЕРВОНА СТЕПОВА ПОРОДА	274
5.1. Удосконалення червоної степової худоби	281

5.2. Сучасний стан та заходи зі збереження червоної степової породи	286
Література	290
СВИНАРСТВО	300
1.1. Породоутворювальні процеси у свинарстві півдня України	303
1.2. Генезис вітчизняних порід свиней	304
1.2.1. Українська степова біла порода	304
1.2.2. Українська степова ряба порода	321
1.2.3. Асканійський тип української м'ясної породи	329
Література	338

ВСТУП

На півдні України, в центрі таврійського степу протягом століття формувався потужний науковий центр з проблем тваринництва. Його сучасна назва – Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» – Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства. Спектр наукової діяльності Інституту доволі широкий, це:

- обґрунтування теоретичних, методологічних та практичних аспектів процесу породоутворення у тваринництві в сучасних умовах господарювання;
- удосконалення системи організації і планування селекційно-племінної роботи у вівчарстві, скотарстві та свинарстві;
- розробка нових методів селекції і на їх основі удосконалення існуючих та створення нових високопродуктивних порід, типів і ліній сільськогосподарських тварин;
- розробка програм селекції овець, великої рогатої худоби та свиней на державному та регіональному рівнях;
- розробка ефективних методів та форм збереження генофонду порід сільськогосподарських тварин Південного регіону України;
- розробка і реалізація нових генетичних методів інтенсифікації селекційних процесів у тваринництві з використанням молекулярно-генетичних маркерів;
- розробка нових енерго- та ресурсозберігаючих технологій виробництва та глибокої переробки продукції вівчарства;
- розробка нових біотехнологічних методів відтворення тварин, кріоконсервації статевих клітин, генної інженерії;

ГЕНОФОНДИ ТВАРИН АСКАНІЙСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

- розробка нових систем годівлі, кормових домішок і преміксів сільськогосподарських тварин і кормовиробництва;
- розробка економічних методів інтенсифікації виробництва продукції тваринництва в господарствах різних форм власності;
- розробка науково-методичних засад створення в Україні галузі молочного козівництва;
- агроекологічний моніторинг навколишнього середовища та прогнозування можливого впливу змін кліматичних умов на стан тваринництва в регіоні;
- підготовка наукових кадрів через аспірантуру та підвищення кваліфікації фахівців агроформувань різних форм власності.

Основним з зазначених напрямів є удосконалення існуючих та створення нових порід, типів і ліній сільськогосподарських тварин, придатних для утримання у жорстких природно-кліматичних умовах півдня України.

У цьому контексті, в процесі діяльності науковцями установи створено серію нових генофондів овець, великої рогатої худоби та свиней, які за параметрами продуктивності та адаптаційної здатності знаходяться на рівні світових аналогів. У вівчарстві це асканійська тонкорунна, асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною, асканійська каракульська породи. У скотарстві: червона молочна, південна м'ясна породи та південний тип чорно-рябої худоби. У свинарстві: українська степова біла, українська степова ряба породи та асканійський тип української м'ясної породи. Окрім цього здійснювався науковий супровід зі збереження та розвитку цигайської породи овець, червоної степової та сірої української порід великої рогатої худоби.

На сьогодні діяльність Інституту в області селекції сільськогосподарських тварин спрямована на розвиток існуючих та створення нових порід і типів для сучасних умов господарювання, зокрема південної м'ясної породи овець. А також збереження локальних та зникаючих генофондів з метою підтримання існуючого вітчиз-

няного біорізноманіття тварин та для використання в майбутньому цінного набору комплексу генів при створенні нових селекційно-генетичних формуваль.

ВІВЧАРСТВО

На територію України домашня вівця потрапила у прирученому стані і була тут вже за часів трипільської культури (IV–III тис. до н.е.), про що свідчать археологічні розкопки.

За все осяжне минуле, а це 180 років, вівчарство переживало спади, викликані соціальними, економічними кризами та війнами, а також підйоми. Найбільше зростання поголів'я овець та виробництво вовни відбувалося у 1960–1962 рр. – до 10 635 тис. голів, а спад – відбувся у 90-х роках минулого століття. В цей період було втрачено близько 7 млн овець. Сьогодні чисельність овець майже досягла історичного мінімуму і становить 621 тис. голів. Такий стан вівчарства є наслідком відношення суспільства до цієї проблеми, яке базується не на соціально-гуманітарній необхідності, а на економічній привабливості цього напрямку виробництва.

Разом з тим, не можна заперечувати незамінність та необхідність вівчарства – однієї із важливих галузей продуктивного тваринництва, від якого народне господарство отримує різноманітну сировину, а споживачі – дієтичну продукцію: ягнятину та баранину, молоко, сири і бринзу, а також вовну, овчини, смушки, шкірсировину, вироби з яких за гігієнічними та цілющими властивостями не мають аналогів. Від овець отримують 12 видів продукції, тоді як від великої рогатої худоби – сім, а від свиней – тільки чотири.

Для розширеного розвитку галузі в Україні є більше 15 порід овець різних напрямів продуктивності: вовнового, м'ясо-вовнового, смушкового, м'ясного. Сім порід мають вітчизняне походження, у т. ч. п'ять, створених українськими вченими. Серед цих порід три